

Суб'єкти у сфері запобігання та протидії корупції

Серед суб'єктів, яких держава уповноважує вживати заходи із запобігання і протидії корупції та щодо яких вона окреслює загальні напрями здійснення їхніх повноважень, можна виділити три групи:

- суб'єкти із загальними повноваженнями; - суб'єкти зі спеціальними повноваженнями; - суб'єкти з повноваженнями учасника антикорупційних заходів.

1 група суб'єктів, які здійснюють заходи щодо запобігання і протидії корупції, включає суб'єкти із загальними повноваженнями, не створені спеціально для безпосередньої боротьби з корупцією, проте уповноважені протидіяти корупції:

– Президент України – у межах своїх повноважень він затверджує загальнонаціональні програми, концепції тощо;

– Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні;

– Кабінет Міністрів України – як вищий орган у системі органів виконавчої влади (прикладом нормативної координаційної діяльності Уряду є встановлення та зміна структурних підрозділів органів виконавчої влади, зокрема й підрозділів, діяльність яких спрямована на запобігання і протидію корупції);

– Генеральний прокурор України в частині реалізації свого конституційного статусу.

2 групу суб'єктів зі спеціальними повноваженнями складають спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції, визначені Законом України «Про запобігання корупції», які здійснюють заходи щодо запобігання і протидії їй, безпосередньо виявляють, припиняють або розслідують корупційні правопорушення чи пов'язані з ними:

– органи прокуратури;

– органи Національної поліції України;

– Національне антикорупційне бюро України;

– Національне агентство з питань запобігання корупції.

3 група складається з суб'єктів, які мають право лише брати участь у запобіганні та протидії корупції. Однак у певних випадках вони мають право здійснювати заходи щодо припинення корупційних правопорушень, сприяти відновленню порушених прав чи інтересів держави, фізичних і юридичних осіб, брати участь в інформаційному й науково – дослідному забезпеченні проведення заходів щодо запобігання і протидії корупції, залучатися до таких заходів:

– державні органи; – органи влади; – органи місцевого самоврядування ; – підприємства, установи, організації незалежно від підпорядкованості та форми власності, їхні посадові та службові особи; – посадові та службові особи

юридичних осіб публічного права, їх структурних підрозділів ; – громадяни, об'єднання громадян (за їх згодою).

У державних органах, органах влади та органах місцевого самоврядування рішенням керівника центрального органу виконавчої влади утворено уповноважені підрозділи (особи) з питань запобігання та виявлення корупції, в тому числі в центральних органах виконавчої влади та їх територіальних органах.

Основні функції спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції

Органи прокуратури здійснюють функції, які пов'язані з:

- підтриманням державного обвинувачення в суді;
- представництвом інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законодавством; – наглядом за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство;
- наглядом за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Також, у структурі Генеральної прокуратури України передбачено утворення на правах самостійного структурного підрозділу **Спеціалізованої антикорупційної прокуратури**, на яку покладаються такі функції:

- здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України;
- підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях;
- представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених цим Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями.

Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) - це не окремий орган, а самостійний структурний підрозділ Генеральної прокуратури України. Він перейняв від ГПУ всі завдання щодо боротьби з корупцією. До загальної структури САП входять центральний апарат і територіальні філії, які розташовуються в тих самих містах, де офіси має НАБУ.

Окрім того, на органи прокуратури покладено функцію здійснення координації діяльності правоохоронних органів з питань протидії корупції.

Органи Національної поліції України.

До основних завдань поліції віднесено виявлення, припинення та розслідування корупційних правопорушень при виконанні покладених на неї

завдань щодо здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень.

Також, поліція наповнює та підтримує в актуальному стані бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, стосовно зареєстрованих кримінальних та адміністративних корупційних правопорушень, осіб, які їх учинили, та результатів розгляду цих правопорушень у судах.

Служба безпеки України (СБУ)

Підрозділ СБУ боротьби з корупцією та організованою злочинністю має повноваження на одержання від банків, а також кредитних, митних, фінансових та інших установ, підприємств, організацій незалежно від форм власності інформації та документів про операції, рахунки, вклади, внутрішні та зовнішні економічні угоди фізичних і юридичних осіб. Цей підрозділ також організовує, здійснює та координує оперативно-розшукові заходи з викриття та розробки корумпованих посадових осіб в структурах держави. Крім того підрозділ у взаємодії з прокуратурою здійснює оперативно-розшукові заходи з забезпечення розслідування зловживань корумпованих посадових осіб органів виконавчої, законодавчої та судової влади, правоохоронних та контролюючих органів.

Найбільш важливими серед спеціально уповноважених суб'єктів є спеціально створені:

– Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК)

Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) — центральний орган виконавчої влади України зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику.

Створення Національного агентства було передбачене Законом України «Про запобігання корупції», прийнятим 14 жовтня 2014 року. Закон уведений у дію з 26 квітня 2015 року.

Національне агентство з питань запобігання корупції має превентивну функцію, зокрема щодо перевірки декларацій державних службовців і стилю їх життя, розкриття будь-якої інформації з приводу фактів корупції чи зловживання посадою. Запуск роботи антикорупційного агентства було однією з вимог Європейського Союзу для безвізового режиму з Україною.

Засади статусу

Як сказано в пояснювальній записці до законопроекту, Національне агентство з питань запобігання корупції створене як спеціалізований превентивний антикорупційний орган. Такий підхід дозволить забезпечити виконання рекомендації I Групи держав проти корупції (GRECO), наданої за результатами Спільних Першого та Другого раундів оцінювання, а також відповідних рекомендацій експертів Європейської Комісії в рамках реалізації Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, стане інструментом імплементації в національне законодавство

положень статті 6 Конвенції ООН проти корупції щодо забезпечення створення та функціонування органу з питань антикорупційної політики.

Національне агентство відповідальне перед Верховною Радою України і підзвітне Кабінету Міністрів України. Національне агентство утворюється Кабінетом Міністрів України.

Керівництво діяльністю Національного агентства здійснює його Голова, який призначається на посаду та звільняється з посади Урядом відповідно до результатів відкритого конкурсного відбору. Голова призначається строком на чотири роки, при чому не можна обіймати цю посаду два строки підряд.

Організаційне, інформаційно-довідкове та інше забезпечення діяльності Національного агентства здійснює його апарат.

Функції Національного агентства

На Національне агентство покладаються такі функції:

1. проведення аналізу:
 - стану запобігання та протидії корупції в Україні, діяльності державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії корупції;
 - статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації стосовно ситуації щодо корупції;
2. розроблення проектів *Антикорупційної стратегії* та державної програми з її виконання, здійснення моніторингу, координації та оцінки ефективності виконання Антикорупційної стратегії;
3. підготовка та подання в установленому законом порядку до Кабінету Міністрів України проекту національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики;
4. підготовка пропозицій щодо формування та реалізації антикорупційної політики, розроблення проектів нормативно-правових актів з цих питань;
5. організація проведення досліджень з питань вивчення ситуації щодо корупції;
6. здійснення моніторингу та контролю за виконанням актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та прирівняних до них осіб;
7. координація та надання методичної допомоги щодо виявлення державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування корупціогенних ризиків у своїй діяльності та реалізації ними заходів щодо їх усунення, в тому числі підготовки та виконання антикорупційних програм;
8. здійснення контролю та перевірки декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зберігання та оприлюднення таких декларацій, проведення моніторингу способу життя осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

9. забезпечення ведення *Реєстру декларацій* та *Реєстру корупціонерів*;
10. затвердження правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування;
11. координація в межах компетенції, методичне забезпечення та здійснення аналізу ефективності діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції;
12. погодження антикорупційних програм державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, розробка типової антикорупційної програми юридичної особи;
13. внесення керівникам державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, в яких передбачена наявність уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції, подань щодо призначення керівників уповноважених підрозділів (уповноважених осіб);
14. здійснення співпраці із особами, які добросовісно повідомляють про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону (викривачі), вжиття заходів щодо їх правового та іншого захисту, притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні їх прав, у зв'язку з таким інформуванням;
15. організація підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації з питань, пов'язаних із запобіганням корупції, працівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, посадових осіб місцевого самоврядування;
16. надання роз'яснень, методичної та консультаційної допомоги з питань застосування актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та прирівняних до них осіб;
17. інформування громадськості про здійснювані заходи щодо запобігання корупції, реалізація заходів, спрямованих на формування у свідомості громадян негативного ставлення до корупції;
18. залучення громадськості до формування, реалізації та моніторингу антикорупційної політики;
19. координація виконання міжнародних зобов'язань у сфері формування та реалізації антикорупційної політики, співпраця з державними органами, неурядовими організаціями іноземних держав та міжнародними організаціями в межах своєї компетенції;
20. обмін інформацією з компетентними органами та іноземних держав та міжнародними організаціями;
21. інші повноваження, визначені законом.

Права Національного агентства

Національне агентство з метою виконання покладених на неї повноважень має такі права:

1. одержувати в установленому порядку за письмовими запитами від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання незалежно від форми власності та їх посадових осіб, громадян та їх об'єднань інформацію, необхідну для виконання покладених на неї завдань;

2. мати прямий доступ до інформаційних баз даних державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, користуватися державними, в тому числі урядовими системами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами;

3. залучати у встановленому порядку до виконання окремих робіт, участі у вивченні окремих питань фахівців, у тому числі на договірній основі, працівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування;

4. створювати комісії та робочі групи, організовувати конференції, семінари і наради з питань запобігання і протидії корупції;

5. приймати з питань, що належать до її компетенції, обов'язкові для виконання нормативно-правові акти;

6. отримувати заяви фізичних та юридичних осіб про порушення вимог Закону «Про запобігання корупції», проводити за власною ініціативою перевірку можливих фактів порушення вимог цього Закону;

7. проводити перевірки організації роботи із запобігання і виявлення корупції в державних органах, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, зокрема щодо підготовки та виконання антикорупційних програм;

8. вносити приписи про порушення вимог законодавства щодо етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог та обмежень, передбачених Законом;

9. отримувати від осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, письмові пояснення з приводу обставин, що можуть свідчити про порушення правил етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог та обмежень, передбачених цим Законом, щодо достовірності відомостей, зазначених у деклараціях осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

10. звертатися до суду із позовами (заявами) щодо визнання незаконними нормативно-правових актів, індивідуальних рішень, виданих (прийнятих) з порушенням встановлених Законом вимог та обмежень, визнання недійсними правочинів, укладених внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;

11. затверджувати методологію оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади, проводить аналіз антикорупційних програм органів влади та надавати обов'язкові для розгляду пропозиції до таких програм;

12. ініціювати проведення службового розслідування, вжиття заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні

корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, надсилати до спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції матеріали, що свідчать про факти таких правопорушень;

13. інші права, передбачені законом.

Приписи Національного агентства є обов'язковими для виконання.

Уповноважені особи і підрозділи Національного агентства

Уповноваженими особами Національного агентства є Голова, заступник Голови Національного агентства, а також інші посадові особи, уповноважені Головою.

Уповноважені особи Національного агентства мають право:

- безперешкодно входити до приміщень державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування за службовим посвідченням та мати доступ до документів та інших матеріалів, необхідних для проведення перевірки;
- вимагати необхідні документи та іншу інформацію у зв'язку з реалізацією своїх повноважень з урахуванням обмежень, встановлених законом;
- отримувати в межах своєї компетенції письмові пояснення від посадових осіб та службових осіб державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування;
- відповідно до розподілу обов'язків складати протоколи про адміністративні правопорушення у справах, що належать до компетенції Національного агентства;
- представляти Національне агентство в судах у порядку, встановленому законом;
- проводити перевірки з питань, які Законом віднесено до повноважень Національного агентства.

Уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції утворюються (визначаються) в:

- Офісі Президента України, Апараті Верховної Ради України, Секретаріаті Кабінету Міністрів України, Секретаріаті Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;
- апаратах Ради національної безпеки і оборони України, Рахункової палати, Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду, Конституційного Суду України, Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; секретаріатах Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
- апаратах та територіальних органах міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, інших державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України (крім Національного антикорупційного бюро України, Національного агентства);
- апараті Ради міністрів Автономної Республіки Крим, апаратах органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим;
- обласних, Київській та Севастопольській міських, районних, районних у місті Києві державних адміністраціях;

- апаратах Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських рад, Севастопольської міської ради, секретаріаті Київської міської ради;
- на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління державного органу (крім юридичних осіб, у яких відповідно до цього Закону затверджуються антикорупційні програми);
- у державних цільових фондах.

Завданнями уповноважених підрозділів є:

- 1) розроблення, організація та контроль за проведенням заходів щодо запобігання корупційним правопорушенням та правопорушенням, пов'язаним з корупцією;
- 2) організація роботи з оцінки корупційних ризиків у діяльності відповідного органу, підготовки заходів щодо їх усунення, внесення керівнику такого органу відповідних пропозицій;
- 3) надання методичної та консультаційної допомоги з питань додержання законодавства щодо запобігання корупції;
- 4) здійснення заходів з виявлення конфлікту інтересів, сприяння його врегулюванню, інформування керівника відповідного органу та Національного агентства про виявлення конфлікту інтересів та заходи, вжиті для його врегулювання;
- 5) перевірка факту подання суб'єктами декларування декларацій та повідомлення Національного агентства про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій у визначеному відповідно до цього Закону порядку;
- 6) здійснення контролю за дотриманням антикорупційного законодавства, у тому числі розгляд повідомлень про порушення вимог цього Закону, у тому числі на підвідомчих підприємствах, в установах та організаціях;
- 7) забезпечення захисту працівників, які повідомили про порушення вимог цього Закону, від застосування негативних заходів впливу з боку керівника або роботодавця відповідно до законодавства щодо захисту викривачів;
- 8) інформування керівника відповідного органу, Національного агентства або інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції про факти порушення законодавства у сфері запобігання і протидії корупції.

Національне антикорупційне бюро

Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) — центральний орган виконавчої влади із спеціальним статусом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних та інших кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових.

Утворене Президентом України 16 квітня 2015 року, Бюро займається протидією корупційним та іншим кримінальним правопорушенням, які вчинені

вищими посадовими особами та становлять загрозу національній безпеці. Бюро розслідує корупційні справи, до яких причетні держслужбовці категорії «А».

Передумови й ідеологія створення

Корупція завжди залишалася однією з найсерйозніших проблем України. Протягом часу президентства Віктора Януковича ситуація з корупцією у вищих ешелонах влади послідовно погіршувалася.

Через рік після Революції гідності Україна залишалася найбільш корумпованою країною Європи: за результатами глобального Індексу сприйняття корупції 2014 (Corruption Perceptions Index) країна посідає 142 місце зі 175. Отже, Україна залишається тотально корумпованою державою.

Існуючий механізм протидії корупційним проявам в Україні є неефективним. Одним зі шляхів покращення ситуації законодавець вважає інституційну реформу органів, що здійснюють досудове розслідування та кримінальне переслідування у справах про корупційні злочини. Тому парламентом було схвалено створення нового автономного органу (поза системою існуючих правоохоронних органів), основною функцією якого є виявлення та розслідування корупційних злочинів, що становлять особливу суспільну небезпеку.

Таким органом стало Національне антикорупційне бюро. Його створення було передбачене Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України», прийнятим 14 жовтня 2014 року. На етапі законопроекту він мав назву «Про систему спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції». Закон набрав чинності 25 січня 2015 року.

Завданням Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці.

Створення Бюро було програмним пунктом Коаліційної угоди парламентської більшості та вимогою Міжнародного валютного фонду.

Відповідно до Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» № 1698-18, (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 47, ст.2051), **Національне антикорупційне бюро України є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних та інших кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових.**

Національне бюро утворюється і здійснює свою діяльність відповідно до Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» та інших законів України.

Завдання

Завданням Національного бюро є протидія корупційним та іншим кримінальним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці, а також вжиття інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції.

Основні принципи діяльності Національного бюро:

- 1) верховенство права;
- 2) повага та дотримання прав і свобод людини і громадянина;
- 3) законність;
- 4) безсторонність та справедливість;
- 5) незалежність Національного бюро та його працівників;
- 6) підконтрольність і підзвітність суспільству та визначеним законом державним органам;
- 7) відкритість для демократичного цивільного контролю;
- 8) політична нейтральність і позапартійність;
- 9) взаємодія з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями.

Основні принципи кадрової політики НАБУ

Рівні можливості: у конкурсі може брати участь кожен громадянин України, який відповідає вимогам до кандидатів на вакантну посаду в Національному бюро.

Відкритість та прозорість: конкурс здійснюється відкрито, з обов'язковим інформуванням громадськості шляхом оприлюднення інформації про вакантні посади, основні вимоги до кандидатів на вакантні посади, процедуру, етапи та строки проведення конкурсу, принципи та умови відбору кандидатів, хід проведення конкурсу та його результати на офіційному веб-сайті Національного бюро.

Об'єктивність оцінки: багатоступеневий відбір у ході проведення конкурсу створює умови для об'єктивної оцінки відповідності кандидатів за особистими, діловими та моральними якостями, освітнім і професійним рівнем спроможних ефективно виконувати відповідні службові обов'язки на посадах працівників Національного бюро.

Повноваження

Статтею 17 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро» визначено наступні права Національного бюро:

1) заводити оперативно-розшукові справи на підставі постанови, що затверджується начальником відповідного підрозділу Національного бюро, та здійснювати на підставах і в порядку, установлених законом, гласні та негласні оперативно-розшукові заходи;

2) за рішенням Директора Національного бюро, погодженим з прокурором, витребувати від інших правоохоронних органів оперативно-розшукові справи

та кримінальні провадження, що стосуються кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро, та інших кримінальних правопорушень, які не відносяться до його підслідності, але можуть бути використані з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності, або виявлення необґрунтованих активів та збору

3) витребувати за рішенням керівника структурного підрозділу Національного бюро та одержувати в установленому законом порядку у вказаному в запиті вигляді та формі від інших правоохоронних та державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій інформацію, необхідну для виконання обов'язків Національного бюро, у тому числі відомості про майно, доходи, видатки, фінансові зобов'язання осіб, які ними декларуються у встановленому законом порядку, відомості про використання коштів Державного бюджету України, розпорядження державним або комунальним майном.

Суб'єкти, яким адресовано зазначений запит, зобов'язані невідкладно, але не більше ніж протягом трьох робочих днів, надати відповідну інформацію. У разі неможливості надання інформації суб'єкт повинен так само невідкладно у письмовій формі повідомити про це Національне бюро з обґрунтуванням причин. Національне бюро за зверненням відповідного суб'єкта може продовжити строк надання інформації на строк не більше двох календарних днів. Ненадання Національному бюро на його запит інформації, надання завідомо недостовірної інформації чи не в повному обсязі, порушення встановлених законом строків її надання, повідомлення третіх осіб стосовно того, що про них збирається така інформація, забороняються і тягнуть за собою відповідальність, передбачену законом.

Національне бюро в порядку, визначеному законодавством, має безпосередній, у тому числі автоматизований, доступ до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування, користується державними, у тому числі урядовими, засобами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами.

Обробка такої інформації здійснюється Національним бюро із дотриманням законодавства про захист персональних даних та забезпеченням таємниці, що охороняється законом;

4) знайомитися в державних органах, органах місцевого самоврядування із документами та іншими матеріальними носіями інформації, необхідними для попередження, виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро, або виявлення необґрунтованих активів та збору доказів їх необґрунтованості, у тому числі такими, що містять інформацію з обмеженим доступом;

5) на підставі рішення Директора Національного бюро або його заступника, погодженого з прокурором, отримувати від банків, депозитарних, фінансових

та інших установ, підприємств та організацій незалежно від форми власності інформацію про операції, рахунки, вклади, правочини фізичних та юридичних осіб, яка необхідна для виконання обов'язків Національного бюро. Отримання від банків інформації, що становить банківську таємницю, здійснюється в порядку та обсязі, визначених Законом України "Про банки і банківську діяльність" з урахуванням положень цього Закону, а отримання від Центрального депозитарію цінних паперів, Національного банку України та депозитарних установ інформації, що міститься у системі депозитарного обліку цінних паперів, - у порядку та обсязі, встановлених Законом України "Про депозитарну систему України". Суб'єкти, яким адресовано зазначене рішення, зобов'язані невідкладно, але не більше ніж протягом трьох робочих днів, надати відповідну інформацію. У разі неможливості її надання у зазначений строк з обґрунтованих причин за зверненням відповідного суб'єкта Національне бюро може продовжити строк надання інформації на строк не більше двох календарних днів;

б) на підставі відповідного рішення суду на строк до 10 діб опечатувати архіви, каси, приміщення (за винятком жилих) чи інші сховища, брати їх під охорону, а також вилучати предмети і документи у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України;

7) залучати на добровільній основі, у тому числі на договірних засадах кваліфікованих спеціалістів та експертів, у тому числі іноземців, з будь-яких установ, організацій, контрольних і фінансових органів для забезпечення виконання повноважень Національного бюро;

8) за письмовим рішенням Директора Національного бюро або його заступника, погодженим із прокурором, створювати спільні слідчі групи, що включають оперативних та слідчих працівників;

9) за пред'явлення службового посвідчення входити безперешкодно до державних органів, органів місцевого самоврядування та зони митного контролю, а за письмовим розпорядженням Директора Національного бюро або його заступника - безперешкодно проходити до військових частин та установ, пунктів пропуску через державний кордон України;

10) використовувати з наступним відшкодуванням завданих збитків транспортні засоби, які належать фізичним та юридичним особам (крім транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав і організацій, транспортних засобів спеціального призначення), для проїзду до місця події, припинення кримінального правопорушення, переслідування та затримання осіб, які підозрюються у їх вчиненні, доставлення до закладів охорони здоров'я осіб, що потребують екстреної медичної допомоги;

11) надсилати державним органам, органам місцевого самоврядування обов'язкові до розгляду пропозиції та рекомендації щодо усунення причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного бюро, а також отримувати від цих органів протягом 30 днів інформацію про розгляд таких пропозицій та рекомендацій;

12) здійснювати співробітництво з фізичними особами, у тому числі на договірних засадах, дотримуючись умов добровільності та конфіденційності цих відносин, матеріально і морально заохочувати осіб, які надають допомогу в попередженні, виявленні, припиненні і розслідуванні кримінальних правопорушень.

Контроль за ефективністю використання коштів на зазначені цілі здійснює Рахункова палата України;

13⁻¹) вносити подання прокурору про звернення до суду з метою визнання недійсним правочину за наявності підстав, передбачених законом, а також право бути залученим за своєю заявою до таких справ як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору;

14) у цілях оперативно-розшукової та слідчої діяльності створювати інформаційні, інформаційно-телекомунікаційні системи та вести оперативний облік в обсязі і порядку, передбачених законодавством;

15) зберігати, носити та застосовувати вогнепальну зброю і спеціальні засоби, а також застосовувати заходи фізичного впливу на підставах і в порядку, передбачених Законом України "Про Національну поліцію";

16) видавати в разі наявності небезпеки для життя і здоров'я особам, взятим під захист, відповідно до законодавства зброю, спеціальні засоби індивідуального захисту та сповіщення про небезпеку;

17) здійснювати правове співробітництво із компетентними органами іноземних держав, міжнародними організаціями з питань проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, виявлення необґрунтованих активів та збору доказів їх необґрунтованості на підставі законів та міжнародних договорів України;

17⁻¹) одержувати у вигляді довідки від органів прокуратури України та Міністерства юстиції України у триденний строк матеріали, отримані (надані) у рамках надання міжнародної правової допомоги, які стосуються фінансових і корупційних кримінальних правопорушень;

18) виступати як представник інтересів держави під час розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ про розшук, арешт, конфіскацію та повернення в Україну відповідного майна, захист прав та інтересів держави з питань, які стосуються виконання обов'язків Національного бюро, а також залучати з цією метою юридичних радників, зокрема іноземних;

19) порушувати питання щодо створення спеціальних умов (у тому числі щодо засекречування перебування, здійснення заходів безпеки, поміщення в окремому приміщенні) в ізоляторах тимчасового тримання та установах попереднього ув'язнення для осіб, які співпрацюють із Національним бюро;

20) впроваджувати устаткування, необхідне для здійснення Національним бюро заходів із зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж у порядку, визначеному Кримінальним процесуальним кодексом України.

Національне бюро може від імені України надавати міжнародні доручення щодо проведення оперативно-розшукових та слідчих дій, укладати угоди про співробітництво з питань її повноважень з іноземними і міжнародними правоохоронними органами та організаціями, звертатися від імені України до іноземних державних органів в установленому законодавством України та відповідних держав порядку тощо.

Національне бюро може створювати та брати участь у міжнародних слідчих групах відповідно до цього закону та інших законодавчих актів та міжнародних договорів України, залучати до роботи іноземних експертів у боротьбі з корупцією, мати інші повноваження, пов'язані з виконанням нею своїх обов'язків.

Призначення на посади у Національному бюро здійснюється виключно за результатами **відкритого конкурсу**, що передбачає складання кваліфікаційного іспиту (тестування) та проведення співбесіди.

Кваліфікаційний іспит (тестування) включає тестування на знання законодавства, психологічне тестування, тестування загальних здібностей, а для посад начальницького складу – додаткове тестування з фізичної підготовки.

Державне бюро розслідувань (ДБР)

Державне бюро розслідувань — правоохоронний орган України, що розслідує кримінальні провадження, в яких фігурують правоохоронці, судді і найвищі службовці (від міністрів до начальників ГУ). Поступово ДБР перебрало на себе функцію досудового (попереднього) слідства від прокуратури. Остання займалася слідством починаючи з 1996 року на тимчасовій основі — відповідно до п. 9 Перехідних положень Конституції України.

Створення органу було передбачено Кримінальним процесуальним кодексом України у термін до 20 листопада 2017 року. Закон України про Державне бюро розслідувань прийнятий 12 листопада 2015, підписаний Президентом 14 січня 2016, набрав чинності 1 березня 2016 року. Запрацювало Бюро 27 листопада 2018 року.

Статус Державного бюро розслідувань у кримінальному процесі

Згідно з чинним від 2012 року Кримінальним процесуальним кодексом, органи Державного бюро розслідувань є органами досудового розслідування (органами, що здійснюють дізнання і досудове слідство).

Службові особи слідчих підрозділів ДБР є слідчими. Вони здійснюють досудове розслідування злочинів:

1. вчинених Президентом України, повноваження якого припинено, Прем'єр-міністром України, членом Кабінету Міністрів України, першим заступником та заступником міністра, членом Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольного

комітету України, Головою Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Головою Фонду державного майна України, його першим заступником та заступником, членом Центральної виборчої комісії, народним депутатом України, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Директором Національного антикорупційного бюро України, Генеральним прокурором, його першим заступником та заступником, Головою Національного банку України, його першим заступником та заступником, Головою Національного агентства з питань запобігання корупції, його заступником, Секретарем Ради національної безпеки і оборони України, його першим заступником та заступником, Постійним Представником Президента України в Автономній Республіці Крим, його першим заступником та заступником, радником або помічником Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, суддею, працівником правоохоронного органу, особою, посада якої належить до категорії «А», крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності НАБУ;

2. вчинених службовими особами Національного антикорупційного бюро України, усіма прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності НАБУ;
3. проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини), крім злочинів, передбачених статтею 422 Кримінального кодексу України.

Законодавчий статус Державного бюро розслідувань

Наступний законопроект, що став Законом, був поданий 12 лютого 2015 р. А. А. Кожем'якіним спільно з групою народних депутатів. Він підтримувався Реанімаційним пакетом реформ.

Профільний Комітет Верховної Ради дав добро цьому законопроекту. Прийнятий в першому читанні за основу 21 травня 2015 року. Прийнятий у цілому як закон 12 листопада 2015 року.

Державне бюро розслідувань є державним правоохоронним органом, на який покладаються завдання щодо запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів (*див.*), віднесених до його компетенції.

Повноваження ДБР:

1. бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері протидії злочинності;
2. здійснює інформаційно-аналітичні заходи щодо встановлення системних причин та умов проявів злочинності, вживає заходів до їх усунення;
3. припиняє і розкриває злочини;
4. здійснює оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування злочинів;
5. здійснює розшук осіб;

6. використовує гласних і негласних штатних та позаштатних працівників, матеріально і морально заохочує осіб, які надають допомогу;
7. розробляє і затверджує методичку розслідування окремих видів злочинів;
8. вживає заходів щодо відшкодування завданих державі збитків і шкоди, забезпечує можливості для конфіскації;
9. вживає заходів щодо виявлення необґрунтованих активів та збору доказів їх необґрунтованості;
10. вживає заходів для повернення в Україну з-за кордону коштів та іншого майна, одержаних внаслідок вчинення злочинів;
11. має доступ до інформаційних систем органів державної влади, самостійно створює інформаційні системи та веде оперативний облік;
12. організовує забезпечення особистої безпеки осіб рядового і начальницького складу, державних службовців ДБР та інших осіб;
13. забезпечує роботу з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників;
14. здійснює виконання запитів про надання правової допомоги від компетентних органів іноземних держав;
15. розробляє пропозиції до проєктів міжнародних договорів України;
16. здійснює співробітництво з поліцейськими та іншими відповідними органами іноземних держав;
17. забезпечує додержання режиму таємниці та іншої інформації з обмеженим доступом;
18. звітує про свою діяльність, інформує суспільство про результати своєї роботи;
19. здійснює інші повноваження, передбачені цим Законом.

Права ДБР та його посадових осіб:

1. здійснюють гласні та негласні оперативно-розшукові, слідчі та негласні слідчі дії;
2. безоплатно одержують інформацію, необхідну у справах про злочини, в тому числі з автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є органи державної влади або органи місцевого самоврядування, у тому числі інформацію з обмеженим доступом; інформацію, необхідну у справах щодо виявлення необґрунтованих активів; в тому числі що містить банківську таємницю;
3. вживають заходів для припинення протиправних діянь, що перешкоджають здійсненню повноважень ДБР, перевіряють у зв'язку з цим документи, що посвідчують особу;
4. проводять фотографування, аудіо- і відеозйомку, дактилоскопію осіб, затриманих за підозрою у вчиненні злочину, взятих під варту;
5. використовують у невідкладних випадках, з подальшим відшкодуванням завданих збитків, транспортні засоби, для проїзду до місця події, припинення злочину, переслідування та затримання осіб, які

- підозрюються у його вчиненні, доставлення до закладів охорони здоров'я осіб, які потребують екстреної медичної допомоги;
6. здійснюють співпрацю з фізичними особами, у тому числі на договірних засадах, дотримуючись умов добровільності і конфіденційності цих відносин, матеріально та морально заохочують їх;
 7. створюють інформаційні системи та ведуть оперативний облік;
 8. зберігають, носять та застосовують вогнепальну зброю і спеціальні засоби, а також застосовують заходи фізичного впливу;
 9. скликають наради, проводять наукові та науково-практичні заходи;
 10. вживають заходів щодо розшуку та арешту коштів та іншого майна, що можуть бути предметом конфіскації або спеціальної конфіскації, провадять діяльність із зберігання коштів та іншого майна, на яке накладено арешт;
 11. залучають кваліфікованих спеціалістів та експертів, у тому числі іноземців, з метою визначення вартості активів з ознаками необґрунтованості.

У жовтні 2019 року Бюро отримало право вести автономне від СБУ прослуховування фігурантів кримінальних справ.

Систему ДБР складають центральний апарат, територіальні управління, спеціальні підрозділи, навчальні заклади та науково-дослідні установи. У складі Бюро діють слідчі, оперативні підрозділи, підрозділи внутрішнього контролю та інші підрозділи.

Гранична чисельність — 1600 осіб.

Державне бюро розслідувань є юридичною особою публічного права та здійснює свої повноваження безпосередньо і через територіальні управління.

Керівництво діяльністю ДБР здійснює його Директор. Він призначається на посаду Президентом України за поданням за поданням комісії з проведення конкурсу на зайняття цієї посади.

Служба в ДБР є державною службою особливого характеру, що полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України. Працівники ДБР під час виконання покладених на них обов'язків є представниками влади, діють від імені держави і перебувають під її захистом. Ніхто, за винятком уповноважених посадових осіб у передбачених законами випадках, не має права втручатися в їхню законну діяльність.

Контроль за діяльністю:

- Директор ДБР щороку до 1 квітня подає Президенту України, Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України письмовий *звіт* про діяльність ДБР за попередній рік.
- У складі центрального апарату та територіальних органів ДБР діють *підрозділи внутрішнього контролю*, що підпорядковуються безпосередньо Директору.

- Для розгляду питань застосування дисциплінарних стягнень утворюється *Дисциплінарна комісія*.
- Працівники проходять *психофізіологічне дослідження* із застосуванням поліграфа.
- При ДБР утворюється *Рада громадського контролю*.
- Прокурорський нагляд за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності і досудового розслідування.

Структура

Сучасна структура Бюро затверджена Указом Президента України від 05.02.2020 р.

Структура **центрального апарату** Бюро:

- Головне слідче управління
- Головне оперативне управління
- Головне оперативно-технічне управління
- Управління внутрішнього контролю
- Управління забезпечення особистої безпеки
- Управління з розслідування злочинів, вчинених у зв'язку із масовими протестами у 2013–2014 роках
- Управління правового забезпечення
- Управління міжнародного співробітництва
- Управління кадрової роботи та державної служби
- Управління режимно-секретної роботи та захисту інформації
- Управління фінансової діяльності та бухгалтерського обліку
- Управління забезпечення діяльності
- Управління інформаційних технологій
- Відділ по роботі з громадськістю та засобами масової інформації
- Відділ організаційно-аналітичного забезпечення
- Патронатна служба.

Крім того, до складу ДБР входять Інститут підготовки кадрів та Науково-дослідний інститут судових експертиз ДБР

Вищий антикорупційний суд України (ВАСУ)

Вищий антикорупційний суд (ВАКС) — вищий спеціалізований суд в Україні, утворений відповідно до судової реформи 2016 року.

Робота новоствореного суду розпочалася 5 вересня 2019 року.

Етапи створення

Концепція

Вищий антикорупційний суд є судом зі всеукраїнською юрисдикцією, що створюється з метою розгляду окремих категорій справ. Крім здійснення правосуддя, ВАКС аналізує судову статистику, вивчає та узагальнює її, а також здійснює інші повноваження відповідно до закону.

Судді цього суду призначаються виключно на підставі результатів відкритого конкурсу.

Спочатку вважалося, що Вищий антикорупційний суд розглядатиме справи виключно за поданням Національного антикорупційного бюро України, проте у прийнятому Законі компетенція суду була значно розширена. Це означало передачу до ВАКС тисяч кримінальних проваджень, які не стосуються топ-корупції, та «закоркування» його роботи на роки. Згодом було ухвалено закон, що вирішує цю проблему.

Строки створення

Міжнародний валютний фонд вимагав ухвалення законодавства для створення антикорупційного суду не пізніше червня 2017 року.

Закон про судоустрій і статус суддів давав 12 місяців на утворення суду з дня набрання чинності спеціальним законом (до 14 червня 2019 р.) Прийнятий Закон про ВАКС передбачає, що суд розпочинає роботу за умови призначення щонайменше 35 його суддів, у тому числі 10 суддів Апеляційної палати. «Технічний» Закон про утворення суду прийнятий 21 червня 2018, набрав чинності 28 червня.

Крім того, потрібне було внесення змін до Закону про судоустрій та Бюджетного кодексу.

Статус

Згідно з ухваленим Законом, Вищий антикорупційний суд є постійно діючим вищим спеціалізованим судом у системі судоустрою України. Його завданням є здійснення правосуддя відповідно до визначених законом засад та процедур судочинства з метою захисту особи, суспільства та держави від корупційних і пов'язаних із ними злочинів та судового контролю за досудовим розслідуванням цих злочинів, дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні.

Вищий антикорупційний суд здійснює правосуддя як суд першої та апеляційної інстанцій у кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до його юрисдикції (підсудності) процесуальним законом, а також у цивільних справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави.

Законом визначаються спеціальні вимоги до кандидатів на посаду судді ВАКС, а саме:

1. стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років;
2. науковий ступінь у сфері права та стаж наукової роботи у сфері права щонайменше сім років;
3. досвід професійної діяльності адвоката щонайменше сім років;
4. сукупний стаж (досвід) вищезазначеної діяльності щонайменше сім років.

Також визначається, хто не може бути суддею ВАКС.

Для визначення відповідності кандидатів у процесі конкурсу утворюється **Громадська рада міжнародних експертів** як допоміжний орган Вищої кваліфікаційної комісії суддів. Громадська рада складається з шести членів, які

призначаються ВККС виключно на підставі пропозицій міжнародних організацій, з якими Україна співпрацює у сфері протидії корупції.

За змістом Закону, чотири члени Громадської ради міжнародних експертів мають можливість заветувати будь-яку кандидатуру на посаду судді.

У Вищому антикорупційному суді утворюється **Апеляційна палата**, що має окремого голову, приміщення, фінансування, секретаріат.

Підсудність

До Вищого антикорупційного суду спрямовуються справи за встановленою КПК України підсудністю, яка залежить від суті злочинів, у яких обвинувачується особа.

Крім того, з 28 листопада 2019 р. суд повноважний визнавати необґрунтованими активи та стягувати їх у дохід держави в порядку цивільного судочинства.

Вид злочинів	Номер статті КК	Повна чи скорочена назва статті КК	У випадку...	Якщо наявна хоча б одна з умов:		
				1) ким вчинено злочин	2) розмір предмета злочину	
<i>Корупційні</i>	191	Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем	їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем			
	262	Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухівки чи радіоактивних матеріалів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем				
	308	Викрадення, привласнення, вимагання наркотиків чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем				
	312	Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем				
	313	Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотиків, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем				
	320	Порушення встановлених правил обігу наркотиків				
	357	Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження				
	410	Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, боєприпасів, бойових речовин чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем				
	210	Нецільове використання бюджетних коштів				
	354	Підкуп працівника підприємства, установи чи організації				

	364	Зловживання владою або службовим становищем			
	364 ¹	Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права			
	365 ²	Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги			
	368	Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди			
	368 ²	Незаконне збагачення			
	368 ³	Підкуп службової особи юридичної особи приватного права			
	368 ⁴	Підкуп особи, яка надає публічні послуги			
	368 ⁵	Незаконне збагачення			
	369	Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі			3) злочин вчинено щодо
	369 ² ч. 1	Зловживання впливом			
	369 ² ч. 2, 3	Зловживання впливом			
У сфері господарської діяльності	206 ²	Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації			
	209	Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом			
	211	Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету			
У сфері службової діяльності	366 ¹	Декларування недостовірної інформації			
	366 ²	Декларування недостовірної інформації			
	366 ³	Неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування			

Суддівський корпус

Станом на вересень 2020 року в першій інстанції ВАКС працюють 27 суддів, з яких із початку роботи суду сформовано 6 постійних колегій по 3 судді кожна (з 01.01.2021 року — 5 постійних колегій) для розгляду справ за сутністю, та обрано 9 (з 01.01.2021 року — 12) слідчих суддів для здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб на стадії досудового розслідування. В апеляційній інстанції — 11 суддів та 4 колегії.

- Голова суду — Танасевич Олена Віталіївна
- Заступник голови суду — Крук Євген Васильович
- Голова Апеляційної палати — Чорненька Даниїла Степанівна
- Керівник апарату — Крикливенко Богдан Володимирович.

Апарат

Апарат суду очолює його керівник, який має заступника. До складу апарату входять помічники суддів та працівники, що забезпечують діяльність суду.

Структурні підрозділи:

- Відділ комунікацій
- Відділ судових розпорядників

- Режимно-секретний відділ
- Відділ забезпечення судового процесу
- Відділ правового забезпечення
- Відділ доступу до публічної інформації та розгляду звернень громадян
- Служба управління персоналом
 - Відділ кадрового забезпечення суддів
 - Відділ кадрового забезпечення апарату
- Управління планово-фінансової діяльності, бухгалтерського обліку та звітності
 - Відділ планування та фінансового забезпечення
 - Відділ бухгалтерського обліку та звітності
- Управління документообігу та організаційного забезпечення
 - Відділ документального забезпечення (канцелярія суду)
 - Відділ забезпечення функціонування автоматизованої системи та електронного суду
- Відділ інформаційних технологій та захисту інформації
- Відділ судової статистики, аналітичної роботи та узагальнення судової практики
- Управління адміністрування державним майном та матеріально-технічного і господарського забезпечення
 - Відділ адміністрування рухомим та нерухомим майном
 - Відділ матеріально-технічного і господарського забезпечення
- Сектор міжнародного співробітництва
- Сектор з питань запобігання та виявлення корупції
- Головні спеціалісти.

Окреме *Управління з організаційного забезпечення Апеляційної палати ВАКС* має свої відділи та помічників суддів.

Діяльність

Після формального початку роботи, що відбулося 5 вересня 2019 року, протягом першого тижня суд отримав 197 процесуальних документів. Одним із перших рішень став заочний арешт колишнього голови Вищого господарського суду Віктора Татькова.

Перший вирок винесено 30 жовтня стосовно судді Апеляційного суду Дніпропетровської області, яка не подала декларацію про доходи: її засудили до штрафу.

Перший вирок із реальним позбавленням волі вийшов 15 червня 2020 року щодо депутата Київської обласної ради за зловживання впливом.

За перший рік роботи судді винесли 16 вироків: 15 обвинувальних і 1 виправдувальний; 6 вироків із реальним покаранням у вигляді позбавлення волі.

Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА)

Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (*Агентство з розшуку/повернення активів*; скорочена назва згідно з офіційним сайтом — *Агентство з розшуку та менеджменту активів*, або *АРМА*) — центральний орган виконавчої влади України зі спеціальним статусом, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, та/або з управління активами, на які накладено арешт або які конфісковано у кримінальному провадженні, чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави.

Створене Законом України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів»: від 10.11.2015 № 772-VIII, а на його підставі — Постановою Уряду від 24 лютого 2016 року № 104 «Про утворення Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів». Це є одним з основних критеріїв виконання Україною Плану дій з лібералізації візового режиму з ЄС.

Статус Агентства

Національне агентство повинне бути компактним, висококваліфікованим органом із широкими повноваженнями, високими гарантіями незалежності та, водночас, із достатньою кількістю контрольних механізмів з боку фахівців та громадськості, спеціально уповноваженим на виявлення, розшук та управління кримінальними активами.

Загальні засади

Національне агентство підзвітне Верховній Раді України, підконтрольне та відповідальне перед Кабінетом Міністрів України.

Агентство утворюється Кабміном; складається з центрального апарату і територіальних управлінь; є юридичною особою публічного права.

Голова Агентства призначається на посаду Кабміном строком на п'ять років за результатами конкурсу. Одна і та сама особа не може обіймати цю посаду два строки підряд. Відбір кандидата на посаду Голови здійснює конкурсна комісія, до складу якої входять три особи від ВРУ, по одній від ГПУ, НАБУ, Мінюсту, Держфінмоніторингу, Мінфіну. Голова призначає двох заступників.

Працівниками Агентства є державні службовці та особи, які працюють за трудовим договором.

Функції

1. проведення аналізу статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації про виявлення, розшук та управління активами;
2. підготовка пропозицій щодо формування та реалізації державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами, розроблення проектів нормативно-правових актів з цих питань;

3. здійснення заходів з виявлення, розшуку, проведення оцінки активів за зверненням слідчого, детектива, прокурора, суду (слідчого судді);
4. організація здійснення заходів, пов'язаних з проведенням оцінки, веденням обліку та управління активами;
5. формування та ведення Єдиного державного реєстру активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні;
6. здійснення співробітництва з органами іноземних держав, міжнародними організаціями;
7. участь у забезпеченні представництва прав та інтересів України у закордонних юрисдикційних органах;
8. надання роз'яснень, методичної та консультаційної допомоги слідчим, детективам, прокурорам та суддям з питань своєї компетенції;
9. інші функції.

Повноваження

1. витребує та безоплатно одержує від державних органів, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для виконання обов'язків;
2. має доступ до Єдиного реєстру досудових розслідувань, автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування, користується державними, у тому числі урядовими, засобами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами;
3. укладає міжвідомчі міжнародні угоди про співробітництво з органами іноземних держав;
4. укладає цивільно-правові угоди з юридичними та фізичними особами з питань, пов'язаних з проведенням оцінки та управління активами, а також щодо представництва інтересів України у закордонних юрисдикційних органах;
5. має рахунки в Національному банку України та в державних банках;
6. приймає обов'язкові для виконання нормативно-правові акти;
7. виносить приписи про усунення порушень вимог законодавства;
8. звертається до суду з позовами щодо визнання незаконними нормативно-правових актів, індивідуальних рішень, виданих з порушенням встановлених цим Законом вимог та обмежень, визнання недійсними правочинів;
9. ініціює проведення службового розслідування, вжиття заходів до притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні цього Закону;
10. складає протоколи про адміністративні правопорушення, застосовує передбачені законом заходи щодо забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення;
11. здійснює інші повноваження, передбачені законами.

Притис Агентства (про усунення порушень вимог законодавства, проведення службового розслідування, притягнення винної особи до встановленої законом відповідальності), внесений керівнику органу, підприємства, установи, організації, є обов'язковим для виконання.

Уповноважені особи Агентства мають право:

1. безперешкодно входити до приміщень державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування за службовим посвідченням та мати доступ до документів та інших матеріалів;
2. витребувати та отримувати необхідні документи та іншу інформацію;
3. отримувати письмові пояснення від посадових та службових осіб;
4. складати протоколи про адміністративні правопорушення;
5. представляти Агентство в судах, закордонних юрисдикційних органах.

Щороку проводиться незалежна *оцінка* ефективності діяльності Агентства. Таку оцінку проводить *комісія із зовнішнього контролю* у складі трьох осіб (по одній від Президента, ВРУ, КМУ).

Громадський контроль за діяльністю Агентства забезпечується через *Громадську раду*, яка утворюється та затверджується КМУ з дев'яти осіб на підставі результатів конкурсу.

Агентство готує щорічні звіти про свою діяльність, які оприлюднюються до 15 квітня.

Зміст діяльності

У сфері виявлення та розшуку активів Агентство:

1. вживає відповідно до звернень органів, що здійснюють досудове розслідування, прокуратури, судів заходів до виявлення та розшуку активів, взаємодіє з цими органами з метою накладення арешту на такі активи та їх конфіскації;
2. здійснює міжнародне співробітництво з відповідними органами іноземних держав;
3. забезпечує співробітництво з відповідними міжнародними, міжурядовими організаціями, та представляє Україну в цих організаціях.

Агентство здійснює *управління активами*, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, **сума або вартість яких дорівнює або перевищує 200 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня відповідного року.**

Управління здійснюється шляхом:

1. прийняття активів на збереження;
2. здійснення контролю за збереженням активів, на яке накладено арешт, або за додержанням власником активів відповідних обмежень чи заборон, встановлених ухвалою слідчого судді або суду щодо арештованих активів.

Також Агентство здійснює управління конфіскованими активами (згідно із судовими рішеннями про конфіскацію, спеціальну конфіскацію, задоволення позовів на користь держави у кримінальних провадженнях).

Реалізація активів здійснюється Агентством на прилюдних торгах (аукціонах) та/або електронних торгах.

Держава несе відповідальність за втрату (нестачу) або пошкодження активів, прийнятих на зберігання Агентством, незалежно від його вини.

Агентство формує та веде *Єдиний державний реєстр активів*, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, який є відкритим.

Діяльність

Громадська рада при Нацагентстві була сформована 13 жовтня 2017 року. Її очолив Гліб Канєвський.

Тоді ж, у жовтні АРМА провело першу конфіскацію активів. Це заарештовані активи экс-міністра доходів і зборів Олександра Клименка: 154 об'єкти, в тому числі у ТРЦ Гулівер.

З 2017 року Агентство є бенефіціаром Антикорупційної ініціативи Європейського союзу в Україні (EUACI), а його представник входить до Наглядової ради програми. АРМА отримує від EUACI експертну, організаційну та матеріальну допомогу.

На початок 2018 року в управлінні АРМА перебували 125 арештованих активів, серед яких 76 % — об'єкти нерухомості та 17 % — транспортні засоби.

У квітні 2018 року, в управління АРМА передане арештоване НАБУ майно Одеського аеропорту, пов'язане зі справою мера Труханова. Його орієнтовна вартість — 2 млрд грн.

Поступово триває процес передачі Агентству скандальної резиденції колишнього президента Януковича «Межигір'я».

В лютому 2019 до сфери управління АРМА перейшло Державне підприємство «СЕТАМ» OpenMarket Міністерства юстиції України.

У вересні того ж року АРМА прийняло майно, майнові та корпоративні права групи «Український Медіа Холдинг» (УМН) олігарха-втікача Сергія Курченка.

Всього протягом 2020 року агентство передало в управління активи із загальною оціночною вартістю майже 2 млрд грн, перерахувало до державного бюджету 15,7 млн грн.

Найдорожчим реалізованим АРМА активом є три тисячі тон соняшникової олії, проданої за 93 млн грн.

У січні 2022 року, за участі прокурорів Кропивницької спеціалізованої прокуратури у військовій та оборонній сфері Південного регіону, судом прийнято рішення про передачу АРМА понад 3 тисяч тонн вибухових речовин - порохових зарядів вартістю понад 5 млрд грн.

Розслідування, результати діяльності

Підробка судових рішень

1 квітня 2021 року в Києві та області ГПУ провела 50 обшуків у рамках кримінального провадження щодо заволодіння АРМА 500 тис. \$. За даними слідства, учасники організованої групи, до складу якої також входили посадовці АРМА у листопаді-грудні 2020 року заволоділи 500 тис. \$ доларів. Гроші було визнано речовими доказами у ряді кримінальних проваджень та передано в управління АРМА. Далі їх привласнили шляхом перерахування на

банківські рахунки осіб, що не є учасниками кримінального провадження. Це все було зроблено на підставі підроблених судових рішень.

Привласнення коштів

27 липня 2021 керівництву АРМА було оголошено підозри у привласненні понад \$400 тис. із речових доказів. Підозри отримали т. в.о. керівника Віталій Сигидин, його заступник Володимир Павленко, начальник управління, два адвокати та громадянин. Їм інкримінують заволодіння коштами організованою групою в особливо великих розмірах (ч. 5 ст. 191 ККУ)

Національна рада з питань антикорупційної політики при президентіві України

Національна рада з питань антикорупційної політики – це консультативно-дорадчий орган при Президентіві України, який надає рекомендації щодо напрямів розвитку антикорупційної політики України.

Національну раду очолює голова, який призначається Президентом України. Виконавчим секретарем Національної ради є за посадою Заступник Глави Адміністрації Президента України, до відання якого віднесено питання протидії корупції.

До складу Національної ради також входять:

1. Заступник Глави Адміністрації Президента України, до відання якого належать питання правового забезпечення реалізації Президентом України визначених Конституцією України повноважень;

2. голова комітету Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання боротьби з організованою злочинністю та корупцією (за згодою);

3. дві особи, кандидатури яких запропоновано Кабінетом Міністрів України;

4. особа, кандидатуру якої пропонує Рада суддів України (за згодою);

5. особа, кандидатуру якої пропонує Генеральний прокурор України (за згодою);

6. особа, кандидатуру якої пропонує Голова Рахункової палати (за згодою);

7. сім представників громадських об'єднань та/або громадських експертів, які мають досвід підготовки пропозицій щодо формування та реалізації антикорупційної політики (за згодою);

8. один представник від всеукраїнських асоціацій місцевого самоврядування (за згодою);

9. два представники від об'єднань підприємців (бізнес-асоціацій);

10. глава делегації України для участі в роботі Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO);

11. бізнес-омбудсмен.

До Ради входять представники "Transparency International Ukraine", Європейської Бізнес Асоціації, Американської торговельної палати, громадських організацій "Центр протидії корупції" та "Центр політико-правових реформ". Офіційний статус спостерігачів у Раді мають представники міжнародних організацій і дипломатичних установ, які надають Україні допомогу в боротьбі з корупцією.

Персональний склад Національної ради затверджує Президент України.

Основною організаційною формою роботи Національної ради є засідання, які проводяться за потреби, але не рідше одного разу на два місяці. Засідання Національної ради є правомочним, якщо на ньому присутні більше половини від її складу. Рішення Національної ради приймається на засіданні більшістю голосів від її складу.

Нацрада на своїх засіданнях зобов'язана готувати на розгляд президента свої пропозиції щодо вдосконалення антикорупційного законодавства, і висувати ідеї щодо покращення координації роботи інших антикорупційних органів.